

PSA_036

Vývojová psychologie I

JS 2011

Přednáška 1

Vývojová psychologie jako věda

 Postavení v rámci věd

 Předmět

 Cíl

 Metody

 Terminologie

 Teorie

Postavení Vývojové psychologie v rámci věd

- 📄 Vztah k ostatním psychologickým disciplínám (obecná psychologie, ps. osobnosti, sociální ps., psychopatologie, metodologie)
- 📄 Hraniční vědecké disciplíny (filozofie, neurovědy, biologické vědy, etologie)
- 📄 Aplikace (klinická ps., poradenská ps., pedagogika, pediatrie, psychodiagnostika, psychoterapie)

Uplatnění vývojového psychologa

- ☞ Dětská zařízení
- ☞ dětské domovy
- ☞ diagnostické ústavy
- ☞ ústavy sociální péče
- ☞ pedagogicko-psychologické poradny
- ☞ poradenská centra
- ☞ domovy pro seniory
- ☞

Předmětné okruhy VP

📄 H. Schmidt (1978)-dle časového měřítka:

📄 studium fylogeneze lidské psychiky (různé druhy živočichů, evoluční řada)

📄 studium antropogeneze psychiky (vývoj duševna lidí, různé historické etapy a civilizační okruhy)

📄 studium ontogeneze psychiky člověka (od početí do smrti)

📄 studium aktuální geneze vývoje psych.procesů

Cíl

 Poznání souvislostí a pravidel vývojových změn v jednotlivých oblastech lidské psychiky

Metodologie

Výzkumné plány (design):

A. Průřezové

Longitudinální

Zrychlené longitudinální

B. Retrospektivní (Anamnestické)

Prospektivní (Katamnestické)

Metodologie

Výzkumné plány (design):

A. Průřezové

Longitudinální

Zrychlené longitudinální

B. Retrospektivní (Anamnestické)

Prospektivní (Katamnestické)

Metodologie

Metody:

 Pozorování

 Experiment

 Analýza subjektivních sdělení: rozhovor,
dotazník

 Analýza produktů

 Případová studie

Základní pojmy I

📄 Vývoj

📄 **Psychický vývoj**

📄 Vývojová změna

📄 *Diferenciace*

📄 *Integrace*

📄 *Interiorizace*

📄 *Fixace*

📄 Vývojová krize

📄 Senzitivní fáze

Základní pojmy II

Oblasti psychického vývoje:

- 1. Biosociální vývoj
- 2. Kognitivní vývoj
- 3. Psychosociální vývoj

Činitelé psychického vývoje:

 dědičnost, faktory vnějšího prostředí

 (*související pojmy: genotyp, fenotyp, socializace*)

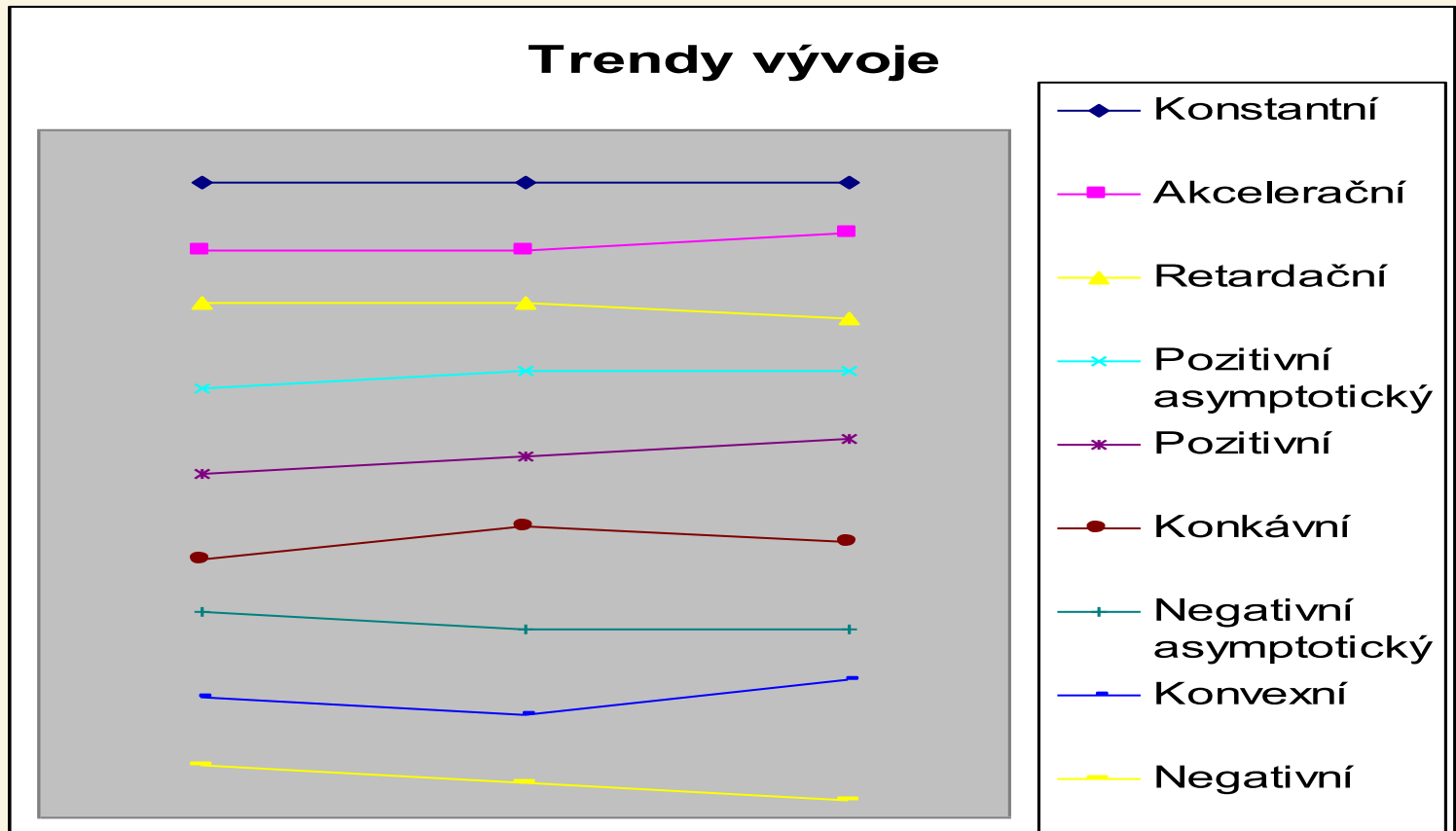
Způsob realizace psychického vývoje:

 zrání, učení

Modely vývoje

Průběhové modely vývoje pro třístupňové vývojové gradienty

(Švancara, 1973)

Periodizace životní dráhy člověka

- ☞ Rozčlenění životní dráhy člověka na určité fáze
- ☞ ? 1 kritérium (které) x více kritérií
- ☞ starší x novější periodizační systémy
- ☞ principy periodizace

Periodizace životná dráhy člověka

Švancara (1978)	Vágnerová (2000)	
Prenatální období (početí až narození)	Prenatální období	Fáze oplození (0. – 3.t)
		Embryonální období (4. - 12. t)
		Fetální období (12.t - narození)
Novorozenecké období (do 6 týdnů)	Novorozenecké (přibližně 1 m)	
Kojenecké období (do 1 roku)	Kojenecký věk (do 1 roku)	
Batolivý věk (1-3)	Batolecí věk (1-3)	
Předškolní věk (3-6)	Předškolní věk (3-6)	
Školní věk (6-11)	Školní věk	Raný školní věk (6/7-8/9)
		Střední školní věk (8/9-11/12)
		Starší školní věk (11/12-15) = Pubescence
Pubescence, dospívání (11-15)	Pubescence	
Adolescence (15-20)	Adolescence (15-20)-ind.variabilita	
Mladá dospělost (20-30/32)	Období mladé dospělosti (20-35)	
Sřední dospělost (30/32-46/48)	Období střední dospělosti (35-45)	
Stárnutí (46/48-65)	Období starší dospělosti (45-60)	
Stáří (65-)	Období raného stáří (60-75)	
Vysoký věk (75 -)	Pravé stáří (75-)	

Vývojové teorie

1. Teorie determinace duševního vývoje

 a) Teorie empiristické (exogenistické)

 b) Teorie nativistické (endogenistické)

- Racionalistické
- Iracionalistické (instinktivistické, hedonistické)

 c) Teorie interakční (syntetické, dialektické)

2. Teorie periodizace duševního vývoje

3. Teorie individuace duševního vývoje

„Nature versus nurture“

📄 Environmentalismus x Hereditarismus (F. Galton)

📄 zkoumání dvojčat: Lurija, Švancara, Eysenck

📄 konvergence směrů - 3 hypotézy (Švancara):

1. Gaussova křivka

2. Psychické stavy x chování v sociálním kontextu

3. Stupeň vývoje

Nejznámější vývojové teorie (Periodizace vývoje)

- ☞ S. Freud - Teorie psychosexuálního vývoje
- ☞ E.H. Erikson - Epigenetická stádia
- ☞ M. Mahlerová – Teorie psychosexuálního zrání (do 3 let věku)
- ☞ J. Piaget (vývoj myšlení, t. morálního vývoje)
- ☞ L. Kohlber (t. morálního vývoje)
 - C. Gilliganová (t. morálního vývoje)

Teorie psychosexuálního vývoje

📄 Autor: Sigmund Freud (1856-1939)

📄 1. Orální období (0-1)

📄 2. Anální období (1-3)

📄 3. Falická období (3-5)

📄 4. Období latence (6-12)

📄 5. Genitální období (12-)

Erik Homburger Erikson (1902-1982)

📄 „Osm věků člověka“

- 📄 1. Důvěra x nedůvěra (0-1) ⇒ naděje
- 📄 2. Autonomie x zoufalství (1-3) ⇒ vůle
- 📄 3. Iniciativa x vina (3-6) ⇒ účelnost (cíl)
- 📄 4. Snaživost x méněcennost (6-12) ⇒ kompetence
- 📄 5. Identita x konfúze rolí (12-19) ⇒ věrnost
- 📄 6. Intimita x izolace (19-25) ⇒ láska
- 📄 7. Generativita x stagnace (25-50) ⇒ pečování
- 📄 8. Integrita „já“ x zoufalství (50-) ⇒ moudrost

Margaret Mahlerová

1. Normální autismus (0-2m.)
2. Symbiotická fáze (2-4/6m.)
3. Seperace-individuace
 - a) Fáze diferenciacce (4/6-9/10m.)
 - b) Praktikující f. (9/10-15/18m.)
 - c) Znovusbližovací f. (15/18-36m.)
 - d) F. konsolidace individuality (36 m.-)

J.Piaget (1896-1980)

 Genetická epistemologie - teorie vývoje myšlení

1. Senzomotorické stádium (0 – 2 roky)

2. Předoperační stádium (2 - 7 let)

a) Stádium symbolického a předpojmového myšlení (2 – 4 r.)

b) Stádium názorného myšlení (4 – 7 l.)

3. Stádium konkrétních operací (7 – 11 l.)

4. Stádium formálních operací (11/12 -)

Pokračovatelé: neopiagetovci

Vyhledávání problémů (P.Arlinová), dialektické myšlení, postformální myšlení

Teorie morálního vývoje

J.Piaget

 30. léta 20. st.: 3 základní etapy vývoje morálky, kt. odpovídají etapám poznávání světa:

1. Heteronomní morálka
2. Autonomní morálka
3. Dítě přihlíží k motivům jednání

Lawrence Kohlberg

☞ Navázal na J. Piageta a rozvinul jeho teorii (60. léta 20. st.)

☞ Stádia morálního vývoje:

1. Předkonvenční stádium

- a) Heteronomní stádium
- b) Stádium naivního instrumentálního hédonismu

2. Konvenční stádium

- a) Shoda s ostatními „morálka hodného dítěte“
- b) Morálka svědomí a autority

3. Postkonvenční stádium

- a) Morálka jako forma společenské smlouvy
- b) Morálka vyplývající z univerzálních etických principů

Mužská x ženská morálka

Carol Gilliganová

- kritizovala teorie L. Kohlberga a J. Piageta

„morálka spravedlnosti“ x „morálka péče“

Alternativní vývojové sekvence „ženské morálky“

- později připouští, že obdobné prvky se vyskytují u obou pohlaví, ale jsou rodově specifické.